

El llenguatge

Garsa per

perdiu 1/IV/1980

Ningú no diu, certament, «Una ves hi havia un rei...» o bé «Ja vindrem una altra ves», però sí que sentim dir prou sovint «en ves de», i fins i tot en parlaments públics, cosa que és més encara de doldre. Sentim, per exemple «Es va inhibir de la proposta en ves d'assumir-la».

Naturalment, si bé en lloc de «ves» —en les hipotètiques frases errònies que hem indicat— cal dir vegada —o també, en alguns casos, cop, volta o camí—, en comptes de la locució «en ves de» cal dir en lloc de o en comptes de: «Es va inhibir de la proposta en lloc d'assumir-la». En comptes d'anar-hi val més que li telefonem. Són, creiem, solucions ben normals i habituals, que no traeixen cap afany de purisme i que, per tant, representen una alternativa vàlida que poden assumir sense recel tots els qui proclamen que es volen expressar en un llenguatge planer i entenedor, viu i senzill, sense arcaïsmes de-tonants ni expressions rebuscades.

També, en alguns casos més específics, amb el mateix valor que en lloc de i en comptes de es pot usar l'expressió en substitució de: Hi han instal·lat una màquina en substitució de dos operaris. I, encara, cal tenir en compte l'ús que es pot fer amb aquest mateix valor que comentem, de la simple preposició per, tal com ens mostren algunes dites molt populars: Donar garsa per perdiu, Donar gat per llebre, Passar bou per bèstia grossa. Anàlogament: Si no et va bé, ja hi aniré jo per tu. Aquest ús de la preposició per és especialment apropiat en els casos en què cal indicar substitució inadequada —d'una cosa per una altra de menys valor—, com en els exemples que hem adduït de la fraseologia popular, o bé deguda a un error: Em vaig equivocar i vaig dir «mariner» per «matiner»; Es veu que va entendre «comunista» per «es». Però a més d'aquesta limitació de caràcter més aviat significatiu, l'ús de per en coneix una altra pel que fa a la construcció: així com usant les altres expressions indicades, el terme que introdueixen tant pot precadir l'altre terme amb el qual estableixen una correlació com a la inversa —en Joan en lloc d'en Pere o bé en lloc d'en Pere en Joan— en canvi, en el cas de la preposició per el terme que introdueix ha d'ocupar el segon lloc de la correlació: usar «encalçar» per «atrapar» (pero no «per atrapar» usar «encalçar»).

Albert Jané